

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВОДНОГО ГОСПОДАРСТВА ТА
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ

Всеукраїнська інтернет-конференція
«Стратегія сталого розвитку України: сьогодення та перспективи»,
присвячена 75-річчю видатного вітчизняного вченого,
доктора сільськогосподарських наук, професора,
заслуженого діяча науки і техніки України, академіка МАНЕБ
Клименка Миколи Олександровича
Матеріали конференції
30-31 січня 2020 року

УДК 330.3
С83

Редакційна колегія

Головний редактор: Сімчук Г.Ф.

Члени редколегії: Прищепа А.М., Бедункова О.О., Ліхо О.А.

*Рекомендовано до друку Вченою радою Національного університету
водного господарства та природокористування.
Протокол № 1 від 31.01.2020 р.*

С83 Стратегія сталого розвитку України: сьогодення та перспективи : матеріали Всеукраїнської інтернет-конференції, присвяченої 75-річчю видатного вітчизняного вченого, доктора сільськогосподарських наук, професора, заслуженого діяча науки і техніки України, академіка МАНЕБ Клименка Миколи Олександровича. [Електронне видання]. – Рівне : НУВГП, 2020. – 203 с.

ISBN 978-966-327-455-3

За матеріалами Всеукраїнської інтернет-конференції «Стратегія сталого розвитку України: сьогодення та перспективи». Тези доповідей розміщені в авторській редакції.

УДК 330.3

Адреса редколегії: 33028, м. Рівне, вул. Соборна, 11, НУВГП

ISBN 978-966-327-455-3

© Національний університет
водного господарства та
природокористування, 2020

Дюдяєва О. А., старший викладач, Євтушенко О.Т., к.с.-г.н., доцент,
Рутта О. В., асистент (ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»)

ОСОБЛИВІСТЬ НІШЕВОСТІ ОРГАНІЧНОГО ВИРОБНИЦТВА

У сучасному економічному середовищі органічне сільське господарство як ніша для малих і середніх сільськогосподарських виробників є реальним шляхом їх розвитку і конкурентного позиціонування поряд з крупними сільськогосподарськими виробниками. Малі та середні господарства не в змозі протистояти агрохолдингам безпосередньо. Але в сучасних умовах цього і не потрібно робити – достатньо знайти свою, не зовсім зайняту нішу, і розвивати в ній свій бізнес. Практика свідчить, що такий шлях розвитку сільського господарства є ефективний і виправданий, і останнім часом набуває все більшого поширення (Черевко, 2019; Рингис, 2008).

Але на думку деяких фахівців, те, що в світі органічне виробництво є прерогативою виключно дрібних господарств, які в змозі забезпечити органічність у виробництві продукції, є черговим міфом. Так, сьогодні у виробництво органічної продукції інвестують такі великі міжнародні компанії, як Kellogg's, Pepsico, Heinz, Coca-Cola, Kraft, виступаючи при цьому під назвами екологічних фірм. В Європі у цей сектор інвестують Tesco і Carrefour (Rotkiewicz, 2013).

Слід мати на увазі, що органічному сільському господарству як об'єктивно нішевій галузі властиві й недоліки, притаманні кожній нішевій галузі. Серед яких перехідний характер, а саме: те, що сьогодні є нішевим, через певний період часу може стати традиційним.

Органічне сільське господарство, як нішева галузь, має свої специфічні особливості, властиві тільки їй, на відміну від інших нішевих. Так, органічне сільське господарство, при всіх його перевагах, порівняно із традиційним (конвенціональним), має низку явно виражених недоліків. Зокрема, недоліком органічного сільського господарства є набагато нижча врожайність сільськогосподарських культур, порівняно із традиційним сільським господарством, внаслідок чого органічними продуктами харчування неможливо вирішити продовольчу проблему в світових масштабах, оскільки площа сільськогосподарських угідь і взагалі земель, придатних для сільськогосподарського використання є об'єктивно обмежена площею поверхні нашої планети.

Органічна сільськогосподарська продукція є набагато часо- та працеемнішою, ніж традиційна. Внаслідок цього органічне сільське господарство економічно справджується у більшій мірі у господарствах менших за розмірами, оскільки великі затрати ручної праці не дозволяють займатись таким виробництвом на великих площах. Перехід на органічні технології в більших за розмірами господарствах пов'язаний із необхідністю

жертвувати якимось рівнем цієї органічності з огляду на об'єктивну вимушеність застосовувати велику кількість працівників, що приведе до подорожчання кінцевої продукції. При цьому вона є менш доступною для споживачів, оскільки в силу її вищої вартості вона продається здебільшого у спеціальних магазинах і коло її споживачів на сьогодні ще є обмеженим (Скрипчук, 2017). Крім того, вигляд такої продукції є переважно не такий яскравий, як у традиційної, і потрапивши на споживчий ринок, вона є менш привабливою.

Деякі джерела також свідчать про те, що органічне землеробство забруднює підземні води азотними сполуками в більш значній мірі порівняно з традиційним веденням господарства (Степасюк, 2019).

Але об'єм світового, в тому числі європейського, органічного ринку динамічно росте, так як у багатьох країнах має місце турбота про захист навколишнього середовища, бо саме органічне сільське господарство має цьому сприяти.

За результатами досліджень американських спеціалістів Кроудера і Реганолда, органічні ферми є на 5-7% дорожчі від тих, що функціонують на традиційних засадах, а вже на полицях магазинів органічні продукти є дорожчі від їх конвенціональних аналогів, як мінімум більш ніж на 30%, що автоматично нівелює всі попередні різниці в коштах виробництва продукції. Однак, на їх думку, органічні продукти харчування мають хороші ціни, тому що це вони все ще є нішевіми. Лише 1% сільськогосподарських культур сьогодні є «еко». Як оцінюють американці, якщо цей ресурс, наприклад, подвоїть обсяги своєї пропозиції, він стане настільки великим, що органічні продукти втратять свою цінову премію у порівнянні із звичайними.

В інших країнах така специфіка органічної продукції як її висока ціна вже у значній мірі сприймається адекватно. Згідно проведених досліджень у Польщі третина громадян вже готові, принаймні, час від часу платити за органічну продукцію у 2-3 рази дорожче, ніж коштують її традиційні аналоги, тому темпи зростання ринку органічної сільськогосподарської продукції в цій країні на рівні 20-30% на рік. У значній мірі це є наслідком переконання щодо того, що органічні харчові продукти не містять хімії, в першу чергу – пестицидів; бажання купити, на думку споживачів, здоровіші продукти, які містять більше вітамінів, мікроелементів тощо і мають кращий смак.

Органічна продукція, вочевидь, містить менше пестицидів, але це не означає, що у її вирощуванні не застосовуються хімічні ЗЗР: правила ЄС дозволяють застосування 26 так званих екологічних пестицидів, натуральне походження яких проте зовсім не гарантує їх меншої токсичності.

В органічному сільському господарстві головним критерієм є те, що пестицид повинен бути «природним», навіть якщо він гірший у всіх інших аспектах. Це ґрунтується на помилці «звернення до природи», на невиправданому припущенню, що щось «природне» буде у будь-якому випадку краще, ніж будь-що, створене у промисловий спосіб (Bakertilly, 2008).

Як вже зазначалось вище продукція цього сектору є значно дорожча від традиційної. В умовах низького рівня купівельної спроможності, характерного для України, ця особливість призводить до того, що більше 80% української органічної сільськогосподарської продукції експортується, на знаходячи на вітчизняному ринку відповідного попиту як безпосереднього серед споживачів її як кінцевої, так і серед переробників.

Хибним є те, що сертифіковані екологічні продукти дають нам гарантію здорової їжі. Значок «еко-лист» не додає впевненості в тому, що означені ним продукти харчування є здоровіші чи кращі. З точки зору здоров'я споживачів та в плані вмісту поживних речовин, таких як, наприклад, вітамін С, бета-каротин або кальцій, органічні та звичайні продукти харчування не відрізняються.

Більшість проблем пов'язаних із вирощуванням органічних сільськогосподарських культур, як і нішевих, розширення цього сегменту споживчого ринку виникає через відсутність досвіду у виробників, низьку обізнаність та екологічну свідомість споживачів.

Щоб виробництво органічних культур, як і нішевих, було успішним, виробникам необхідно сконцентруватися передусім саме на якості, а не на кількості. Кількість і, відповідно, великі партії для продажу на експорт, значні витрати на проведення процедур підтвердження вимогам органічних стандартів можна забезпечити шляхом об'єднання у кооперативи та асоціації.

Узагальнюючи досвід вирощування органічних сільськогосподарських культур, як в Україні, так і багатьох країнах світу, можна зазначити спільні фактори з нішевими культурами щодо особливостей і недоліків їх вирощування, фінансово-економічних проблем та шляхів їх вирішення (таблиця).

Таблиця

Зведенні дані щодо переваг, недоліків та проблем вирощування органічних та нішевих сільськогосподарських культур

<p>Переваги</p> <ul style="list-style-type: none"> - Це сегмент для малих та середніх сільськогоспвиробників - Як нішеві культури, що вирощуються за традиційними технологіями, так і культури, що вирощуються за органічними технологіями є «дружніми» до навколишнього природного середовища - Невеликі об'єми виробництва - Достатньо висока прибутковість 	<p>Недоліки:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Перехідний період - Низька врожайність для органічного виробництва, невеликі об'єми виробництва нішевих культур - Низька обізнаність сільгоспвиробників та споживачів
<p>Загальні підходи щодо вирішення проблем:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Об'єднання сільгоспвиробників в кооперативи, асоціації, кластери є одною з основних умов ефективного розвитку ринку як органічних, так і нішових, культур. 	

<p>Перспективи: Нішеві культури – один із стратегічних напрямів диверсифікації аграрного експорту та підвищення дохідності галузі.   Органічне виробництво – один із пріоритетних напрямків розвитку сільського господарства, сприяє посиленню експортного потенціалу.</p>
<p>Фінансово-економічні проблеми: - Відсутність маркетингових досліджень ринків   - Фінансові витрати: органічні – насіннєвий матеріал, спеціальні засоби захисту рослин, обладнання, сертифікація;   нішеві – застосування сучасних інноваційних технологій вирощування, використання якісного сертифікованого насіннєвого матеріалу високопродуктивних сортів, оптимальна система удобрення і захисту рослин від шкідників та хвороб   - Відсутність механізму страхування ризиків   - Відсутність фінансової підтримки з боку держави</p>

Органічне землеробство є одним із перспективних напрямів розвитку сільського господарства. Воно є безпечним для навколишнього середовища і людей, є одним із складових продовольчої безпеки.

Вирощування органічних сільськогосподарських культур, як нішевих, є трендом в світі та в Україні і може розглядатись, як прибуткова ніша для виробника.

Органічні культури, як і нішеві мають певні переваги: невеликі площі вирощування, можливість отримання інвестицій, відсутність жорсткої конкуренції, можливість диверсифікувати аграрний ринок. Але необхідно пам'ятати й про проблеми даного ринку в частині недосконалої нормативної бази, складності маркетингу та логістики для окремих виробників.

Rotkiewicz M. Ekosciema, czyli mity zdrowej zywnosci, 2013. URL: <https://www.polityka.pl/tygodnikpolityka/nauka/1549063,1,czym-na-prawde-jest-rolnictwo-ekologiczne.read> (дата звернення: 22.11.2019).

Для збільшення прибутків малим фермерським господарствам варто звернути увагу на нішеві культури. URL: <https://bakertilly.ua/news/id44218> (дата звернення: 22.11.2019).

Рингис А. Органические продукты. Спрос без закона. *Фокус*. 2008. № 23. С. 22.

Скрипчук П., Пічура В., Рибак В. Аспекти виробництва нішевої продукції на засадах економіки природокористування. *Збалансоване природокористування*. 2017. № 3. С. 18–26.

Степасюк Л. М., Борисенко Н. П. Розвиток органічного виробництва в Україні. *Органічне виробництво і продовольча безпека*. Житомир : Вид.-во ЖНАЕУ, 2019. С. 110–115.

Черевко І. В. Особливості нішовості органічного сільського господарства. *Органічне виробництво і продовольча безпека* : матеріали доповідей VII Міжнародної науково-практичної конференції. Житомир : Изд.-во ЖНАЕУ, 2019. С. 163–167.

ЗМІСТ

Мошинський В.С. ЗВЕРНЕННЯ ДО УЧАСНИКІВ.....	4
Прищепя А.М. КЛИМЕНКО МИКОЛА ОЛЕКСАНДРОВИЧ – ВИДАТНИЙ УКРАЇНСЬКИЙ ВЧЕНИЙ, ДОСЛІДНИК, ПЕДАГОГ.....	5
Ліхо О.А. СТАНОВЛЕННЯ ТА РЕЗУЛЬТАТИ ДІЯЛЬНОСТІ НАУКОВОЇ ШКОЛИ КЛИМЕНКА МИКОЛИ ОЛЕКСАНДРОВИЧА.....	8
Бедунков Г.В. ЗАГАЛЬНІ БІОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ, ІСТОРІЯ ВИВЧЕННЯ ТА ОХОРОННИЙ СТАТУС КАЖАНІВ УКРАЇНИ.....	11
Буденкова Н.М., Корчик Н.М., Гребенець М.О. УТИЛІЗАЦІЯ РІДКИХ ВІДХОДІВ СПИРТОВОГО ВИРОБНИЦТВА.....	15
Буденкова Н.М., Мисіна О.І. ЕКОЛОГІЧНЕ ВИХОВАННЯ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ВОДОГОСПОДАРСЬКОГО ПРОФІЛЮ.....	19
Буднік З.М., Борщевська І.М., Турчина К.П., Михальчук М.А., Грицюк Д.В. ЕКОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПОШИРЕННЯ ОМЕЛИ БІЛОЇ (<i>VISCUM ALBUM</i> L.) НА ТЕРИТОРІЇ СЕЛА ВЕЛИКА ОМЕЛЯНА.....	23
Гаєвський В.Р. КОНТРОЛЬ КАЛЬЦІЙ-КАРБОНАТНОЇ СИСТЕМИ ЯК ОДИН ІЗ ВАЖЛИВИХ ЕЛЕМЕНТІВ МОНІТОРИНГУ ВОДНИХ СИСТЕМ.....	27
Гриб Й.В. ФУНКЦІОНАЛЬНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ У СИСТЕМІ МОНІТОРИНГУ ВОДНОГО СЕРЕДОВИЩА.....	31
Громаченко К.Ю., Тишковець Ю.С. КОНЦЕПТУАЛЬНІ ГОТЕЛІ УКРАЇНИ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ.....	34
Давидова І.В., Корбут М.Б., Суховецька С.В. ОЦІНКА ВПЛИВУ УРБАНІЗОВАНИХ ТЕРИТОРІЙ НА СТАН ВОДНИХ ОБ'ЄКТІВ (НА ПРИКЛАДІ Р. КАМ'ЯНКА).....	38
Дмитрієвцева Н. В., Веремчук О. С., Шепелюк Л. М., Міщеня О. Ф. ВСТАНОВЛЕННЯ ВПЛИВУ ЗАБРУДНЕННЯ РУХОМИМИ ФОРМАМИ ВАЖКИХ МЕТАЛІВ НА ВМІСТ ГУМУСУ ТА ЗМІНУ КИСЛОТНОСТІ ОСНОВНИХ ТИПІВ ҐРУНТІВ ЗОНИ ПОЛІССЯ РІВНЕНСЬКОЇ ОБЛАСТІ ...	42
Дюдяєва О.А., Євтушенко О.Т., Рутта О.В. ОСОБЛИВІСТЬ НІШЕВОСТІ ОРГАНІЧНОГО ВИРОБНИЦТВА.....	46
Залеський І.І., Майборода Х.А. СТАН ПИТНИХ ВОД РІВНЕНЩИНИ	50